

ZOFIA DRZEWIECKA
NAUCZYCIELKA JĘZYKA POLSKIEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ W RZEPLINIE

Konspekt lekcji ortografii dla klasy V szkoły podstawowej.

Temat: Utrwalenie pisowni wyrazów z "rz".

Cele:

- poszerzenie czynnego słownika ucznia, znajomości twórczości Henryka Sienkiewicza,
- kształcenie różnego rodzaju pamięci: słuchowej, wzrokowej, słowno-logicznej, mechanicznej
- wpojenie przekonania, iż poprawna pisownia pomaga w życiu i jest powinnością każdego Polaka

METODY PRACY: utrwalenie materiału, ćwiczenia, powtarzanie wyrywkowe, syntetyczne, praca w grupach,

POMOCE: Słowniki ortograficzne, Słowniki języka polskiego, fizyczna mapa Afryki, magnetofon, fragmenty tekstów,

TOK LEKCJI:

1. Sprawdzenie zadania domowego (proszę pamiętać, że należy ocenić przynajmniej jedną, dwie prace domowe, resztę sprawdzić - ilość).
2. Podajemy temat lekcji, zapisujemy na tablicy.
3. Uświadamiamy uczniom cel lekcji. Uczniowie otrzymują polecenie, aby uważnie śledzić treść tekstu, nagranego na magnetofonie.
4. Odtworzenie tekstu.

TEKSTY:

I

"W roku 1910 Sienkiewicz napisał w liście do swej przyjaciółki Wandzi Ulanowskiej: "Ponieważ każdy powieściopisarz powinien choć raz w życiu coś dla dzieci napisać, więc postanowiłem zacząć i skończyć do przyszłego Nowego Roku powieść pt. "Przygody dwojga dzieci w Afryce Środkowej." Będzie tam występował chłopiec Polak i dziewczynka Angielka, a oprócz tego Beduini, Arabowie, Murzyni..."

II

"Pisarz, który bez przerwy wędrował po Europie, zwiedził również Afrykę. Działała ona nań przede wszystkim swą niezwykłą, precudowną barwą. Żałował, że nie został malarzem, z czego zwierzał się w listach z Afryki, w których próbował przynajmniej piórem oddać całą gamę kolorów: "Wieczór zapadał. Słońce zanurzało się w wodach jeziora. Piaski po stronie arabskiej przybrały barwę różową, która z wolna przechodziła w ton liliowy, coraz delikatniejszy i bledszy."

III

"Zafascynowany niezwykłością afrykańskiej przyrody, przeprowiał się przez rzeki i jeziora, przechodził przez puszcze, strzelał z łodzi do krokodyli, idąc z towarzyszami brzegiem rzeki, tropił ślady zwierzyny. Toteż w powieści, obok pary dzieci, wystąpiła afrykańska przyroda i wszelaki zwierz.

5. Można z uczniami omówić wyraz "zafascynowany", korzystając ze Słownika języka polskiego. Myślę, że uczniowie nie będą mieli problemu z odgadnięciem, że chodzi o powieść Henryka Sienkiewicza "W pustyni i w puszczy". Powinni teraz na mapie Afryki pokazać miejsca związane z lekturą są równie interesujące pod względem ortograficznym, gdyż znajduje się tam wiele wyrazów pisanych przez "rz".

7. Dzielimy klasę na trzy grupy i każdej dajemy jedną część tekstu. Każdy zespół ma wypisać wyrazy z "rz" w odpowiednią część tabelki :

- zakończenia -arz, -erz w rzeczownikach rodzaju męskiego
- "rz" po spółgłoskach
- "rz" niewymienne

8. Uczniowie wyszukają wyjątków, gdzie po spółgłosce występuje "sz" (wszystko, bledszy, delikatniejszy, wszelaki). Wymieniają i wypisują na tablicy inne wyrazy, które są wyjątkami zakresu pisowni z "rz" (pszenica, pszczoła, Pszczyna, kształt, bukszpan, gżegżółka, lepszy, największy), (papież, bagaż, garaż, witraż, bandaż).

9. Ścieramy tablicę, dyktujemy wyrazy, a uczniowie zapisują je do zeszytu. Uczniowie wymieniają się zeszytami i sprawdzają prace koleżanek, kolegów.

10. Każdy uczeń otrzymuje diagram krzyżówki i odgaduje hasła, wpisując je w diagram.

Hasła:

- Starszy od zucha (harcerz)
- Mała góra, niewielkie wzniesienie (wzgórek)
- Stacja PKP (dworzec)
- Dawny żołnierz (rycerz)
- Twórca obrazu (malarz)
- Wypożycza ci książki (bibliotekarz)
- Sprzedaje lekarstwa (aptekarz)
- Rejestruje wydarzenia (kronikarz)
- Służy w wojsku (żołnierz)
- Niemłody człowiek (starzec)

Hasło krzyżówki: "rz" wymienne

Komentarz do hasła krzyżówki: "rz" piszemy wtedy, gdy w wyrazach pokrewnych lub w innych formach wyrazu wymienia się na "r".

11. Podsumowanie pracy na lekcji:

- o jakich zasadach musimy pamiętać pisząc wyrazy z "rz"?

Zadanie domowe:

Dla uczniów słabszych: Wyszukaj w słowniczku ortograficznym jak najwięcej wyrazów rozpoczynających się od rz, a będących nazwami roślin.

Dla zdolniejszych: Ułóż krótkie opowiadanie z zastosowaniem wyrazów: pszczoła, pszczelarz, pszenica, kształt, wszędzie, wszystko, najwyższy.

